

پیش بینی سلامت روان دانشجویان از طریق پیشرفت تحصیلی و خلاقیت

سارا صمدی^۱، دکترحمیدرضا بیاتی^۲

^۱گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بجنورد، بجنورد، ایران
^۲گروه روانپزشکی، دانشکده پزشکی، واحد کرمان، کرمان، ایران

sara_samadi1368@yahoo.com

چکیده:

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه پیشرفت تحصیلی، خلاقیت با سلامت روان در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شهر بجنورد در سال تحصیلی (۱۳۹۳-۱۳۹۴) بود. روش پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی بود. حجم نمونه ۲۵۶ نفر که با روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای به دست آمد. جمع آوری داده ها با استفاده از پرسشنامه خلاقیت عابدی (۱۳۷۲)، سلامت روان گلدنبرگ (۱۹۷۹) و معدل کل سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴ به عنوان ملاک ارزیابی پیشرفت تحصیلی قرار گرفت. نتایج ماتریس همبستگی بین موفقیت تحصیلی و خلاقیت (۰/۳۲) معنادار و همبستگی بین سلامت روان و خلاقیت (۰/۴۷-) و همچنین همبستگی بین سلامت روان و موفقیت تحصیلی (۰/۶۴-) اما همبستگی بین همه خرده مولفه های خلاقیت با سلامت روان منفی و معنادار است. نتایج رگرسیون گام به گام نشان داد که متغیرهای موفقیت تحصیلی، ابتکار، سیالی، انعطاف و خلاقیت وارد مدل شدند در حالی که خرده متغیر بسط با جزئیات معنادار نشده و از مدل حذف شد. و همچنین نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام نشان داد سلامت روان بر اساس خلاقیت و موفقیت تحصیلی پیش بینی می شود.

کلید واژه ها: سلامت روان، خلاقیت، پیشرفت تحصیل

از نظر کاپلان و باران سلامت روان حالت خاصی از روان است که سبب بهبود، رشد و کمال شخصیت انسان می شود و به فرد کمک می کند که با خود و دیگران سازگاری داشته باشد (میر کمالی، ۱۳۷۳). به عقیده آدلر (۱۹۷۳) سلامت روان یعنی داشتن اهداف مشخص، روابط خانوادگی و اجتماعی مطلوب، کمک به هموعان و کنترل عواطف و احساسات خود (وردی ۱۳۸۰) الگوی راجرز از شخصیت سالم و سلامت روان، انسانی است بسیار کارآمد و با کنش و کارکرد کامل که از تمام تواناییها و استعدادهایش بهره می گیرد و دارای ویژگیهای همچون آمادگی برای کسب تجربه، احساس آزادی و خلاقیت و آفرینندگی است. (وردی ۱۳۸۰)

مفهوم سلامت روان^۱ شامل احساسات درونی خوب بودن و اطمینان از کارآمدی خود، اتکا به خود، ظرفیت رقابت و خود شکوفایی توانایی های بالقوه فکری و هیجانی و غیره می باشد. با وجود این، بر سر این امر اتفاق نظر وجود دارد که سلامت روان چیزی فراتر از نبود اختلالات روانی است و آنچه مسلم است این است که حفظ سلامت روان نیز مانند سلامت جسم حایز اهمیت است. انجمن سلامت روان کانادا در تعریف سلامت روان به سه مولفه ی نگرش های فرد در رابطه با خود، دیگران و زندگی اشاره می کند. فرد با سلامت روانی مطلوب نگرش های کارآمدی داشته و پاسخ های سازگارانه به دیگران و خود می دهد (گنجی، ۱۳۹۱) یکی از محور های ارزیابی جوامع مختلف، ارزیابی بهداشت روان آن جامعه است سلامت روان نقش مهمی در تضمین پویایی و کارآمدی هر جامعه ایفا می کند. از آنجا که دانش آموزان از اقشار مستعد، برگزیده و سازندگان فردای یک کشور هستند بنابراین سلامت روان آنان از اهمیت ویژه ای در یادگیری و افزایش آگاهی علمی برخوردار است (افشین و آزمون، ۱۳۸۹)

هدف اصلی سلامت روانی کمک به همه افراد در رسیدن به زندگی کامل تر، هماهنگ تر، شناخت وسیع و پیشگیری از بروز اختلالات خلقی، عاطفی و رفتاری است و مقابله با بیماری برای ایجاد جامعه سالم از وظایف اصلی دولت ها و افراد جامعه است و اجتماع که خواستار بهزیستی و

شادکامی افراد خود است باید دانش آموز سازگار و هماهنگ پرورش دهد (میلائی فر، ۱۳۸۹). عوامل متفاوتی بر سلامت روان تاثیرگذارند و شناسایی عوامل تاثیر گذار و جمعیت در معرض خطر می توان این عوامل را دستکاری کرد و بر سلامت روان تاثیر گذاشت که در این میان خلاقیت^۱ و پیشرفت تحصیلی^۲ نمونه ای از عوامل تاثیر گذار است. جانسون^۳ (۱۹۸۵) در این زمینه معتقد است خلاقیت از مفاهیمی است که در سلامت روان تاثیر قوی دارد. از دیدگاه تورنس^۴ خلاقیت فرایندی است شامل حساسیت به مسائل، کمبود ها و بن بست ها که به دنبال تشخیص مشکل بوجود می آید و به دنبال آن جست و جو برای یافتن راه حل و طرح فرضیه های مربوطه به آن آغاز می شود و سپس فرضیه ها و راه حل ها آزمایش می شوند و تغییرات لازم در آنها بوجود می آید. تورنس خلاقیت را ترکیب چهار عامل اصلی^۱ - سیالی^۵ یعنی استعداد تولید ایده های فراوان^۲ - بسط^۶؛ یعنی استعداد توجه به جزئیات. ۳- ابتکار^۷ یعنی استعداد تولید ایده های نو و غیر معمول و ۴- انعطاف پذیری^۸؛ یعنی استعداد تولید ایده ها یا روش های بسیار گوناگون می داند (عابدی، ۱۳۷۲).

خلاقیت به افراد فرصت می دهد تا از تخیل خود برای تولید راه حل های مناسب در حل مشکلات استفاده نماید. به اعتقاد مزلو^۹ (۱۹۴۱) آفرینندگی از ویژگی های افرادی است که خواستار تحقق خود هستند. او معتقد است که هر کسی و در هر شرایطی می تواند آفرینندگی را از خود بروز دهد. رولو می (۱۹۷۵) معتقد است فرایند خلاقیت نه تنها غیر عقلانی نبوده بلکه فوق عقلانی است زیرا فعالیت های فکری، ارادی و عاطفی فرد را گرد هم آورده و به تحرک واد می دارد. وی اعتقاد دارد تفکر خلاق بالاترین درجه سلامت عاطفی بوده و به معنای خودشکوفایی و تکامل نفس در افراد سالم است (راجرز^{۱۰}، ۱۹۶۱؛ مزلو، ۱۹۶۸، پیر خائفی ۱۳۸۸).

دانش آموز خلاق به خود فرصت می دهد از زاویه ای متفاوت به دنیا بنگرد. گیلفورد معتقد است که خلاقیت یعنی استعداد تفکر واگرا، عرضه ی هدفها و راه حلی جدید و منحصر به فرد، امکان تفکر جدید و انحراف از عقاید متعارف موجود (سیف، ۱۳۹۲). خلاقیت از جمله متغیرهایی است که در فرایند یادگیری و تعلیم و تربیت بسیار تاثیرگذار می باشد. از آن جا که از اهداف مهم آموزش و پرورش، پرورش استعدادهای خلاق است، توجه به این توانایی دانش آموز و تاثیر آن بر فرایند یادگیری و متغیرهای میانجی آن ضروری به نظر می رسد. از طرفی پیشرفت تحصیلی یعنی افزایش سطح نمرات و قبولی دانش آموزان و دانشجویان در دروس و مقطع تحصیلی، دوران دانشجویی دوره ای مهیج و پرچالش برای دانشجویان است در طول این دوره کلیه دانشجویان به دلیل رویارویی با عوامل استرس زای بیشتر و لزوم سازگاری مناسب باید از سلامت روانی و خوداتکایی بیشتری برخوردار باشند تا بتوانند به توفیق افزون تری در تحصیل و در نهایت در حرفه خود دست یابند.

ویژگی های شخصیتی، الزامات محیط آموزشی و اجتماعی دانشگاه و برخی عوامل اجتماعی - اقتصادی را می توان به عنوان متغیرهای مداخله گر در وضعیت تحصیلی آنان در نظر گرفت. (امینی ۱۳۸۰) بنابراین با صنعتی شدن جوامع و تحولات روی داده و تغییرات سریع و عدم ثبات شغلی نیازمند این است تا مدارس دانش آموزان خلاق پرورش دهد تا فرد بتواند در هر شرایطی خوب فکر کند و سازگار شود و به سطح سلامت روانی مطلوب برسد. مروری از متون پژوهش حاکی است که پژوهشگران بسیاری به بررسی و مطالعه خلاقیت، پیشرفت تحصیلی و سلامت روان دانشجویان پرداخته اند که در اینجا به پاره ای از آنها اشاره می شود.

خسروانی و گیلائی (۱۳۸۶) در پژوهش خود نشان دادند کسانی که خلاقیت بالاتری داشتند، اضطراب، افسردگی و تنیدگی کمتری را تجربه می کردند و در ضمن، ارزش بیشتری برای خود قایل بودند. پیرخائفی (۱۳۹۱) در پژوهش خود با عنوان ارتباط مؤلفه های فراشناختی خلاقیت با سلامت روان نشان داد روابط منفی معنی دار بین خلاقیت با نشانه های آسیب های روانی وجود داشت. پیرخائفی و رفیعیان (۱۳۹۱) در پژوهش خود نشان دادند که بین مولفه های هوش هیجانی و سلامت روان معلمان ابتدایی با خلاقیت دانش آموزان شهرستان بهشهر رابطه معناداری وجود دارد و همچنین متغیر سلامت روان در مولفه کارکرد اجتماعی قادر به تبیین تغییرات خلاقیت هستند. لطیفیان و دلاورپور (۱۳۹۱) در پژوهش خود به بررسی رابطه سبک دلبستگی و سلامت روان با واسطه گری خلاقیت هیجانی، پرداخت و به این نتیجه رسید که بین سلامت روان و خلاقیت رابطه وجود دارد. گل شکوه و همکاران (۱۳۸۹) در پژوهشی به بررسی رابطه بین سبک های تفکر، انگیزه، پیشرفت، پیشرفت تحصیلی و خلاقیت با کارآفرینی دانشجویان پرداختند و نتایج بیانگر ارتباط معنادار بین پیشرفت تحصیلی و خلاقیت بود. فخری و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهش خود نشان

^۱. Creativity

^۲. Thinking styles

^۳. Johnson

^۴. Torrance

^۵. Fluency

^۶. Elaboration

^۷. Originality

^۸. Flexibility

^۹. Maslow

^{۱۰}. Rogers

^{۱۱}. Zhang

دادند بین سلامت عمومی و خلاقیت همبستگی مستقیم و معنی داری مشاهده گردید. زهانگ^۱ و استنبرگ (۱۹۹۸) با بررسی رابطه بین سبک های تفکر، توانایی ها و پیشرفت تحصیلی دانشجویان نشان دادند بین سلامت روان و پیشرفت تحصیلی افراد رابطه وجود دارد. کوروند (۱۳۸۷) در پژوهش خود نشان داد که بین عوامل انعطاف پذیری و ابتکار خلاقیت و کل خلاقیت با پیشرفت تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد. در نتیجه می توان گفت که خلاقیت می تواند در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان موثر باشد. نتیجه این پژوهش با نتایج تحقیقات گذشته مانند پژوهش «یاماموتو ۱۹۸۰» و پژوهش «بروفی و اورستون ۱۹۸۱» و «فرن ۱۹۸۹» مطابقت دارد.

یافته های این پژوهشگران وجود رابطه بین خلاقیت و پیشرفت تحصیلی را نشان می دهد و بیان می کند که دانش آموزانی که پیشرفت تحصیلی داشته اند خلاق تر نیز بوده اند. یافته های پژوهش امیری نشان می دهد که بین نمرات پیشرفت تحصیلی دختران و پسران تفاوت معناداری وجود دارد که نمرات دختران در پایه های مختلف بیشتر از پسران است. در پژوهشی که توسط عباس آبادی انجام گرفت بین سطح اضطراب پنهان و آشکار و میزان پیشرفت تحصیلی رابطه معنی دار و معکوسی مشاهده گردید. در پژوهشی که توسط کوهسار و همکاران در سال ۱۳۸۳ انجام شد نتایج حاکی از آن است که بین سلامت روان و پیشرفت تحصیلی ضریب همبستگی معادل ۰/۱۳۳- به دست آمده است که معنادار است یعنی با افزایش سطح سلامت روان پیشرفت تحصیلی نیز افزایش می یابد این نتیجه با یافته های دوال (۱۹۸۹) روی و فوکوا (۱۹۸۳) شین ۱۹۷۸ نقل درنسی و همکاران ۱۳۸۰ همخوانی دارد. براساس مطالعات انجام شده که عملکرد موفق تحصیلی سبب افزایش عزت نفس می شود (رابینسون و همکاران ۱۹۸۶ به نقل از حسن پور ۱۳۸۲)

افرادی که به دلایلی دچار آشگفتیهای هیجانی هستند و بهداشت روانی آنها تضعیف شده است به شیوه های متفاوت آشگفتیهای خود را بروز می دهند این افراد اغلب دارای مشکلاتی از قبیل خودپنداره ضعیف، افت تحصیلی طرد اجتماعی و ناتوانی در برقراری ارتباط با همسالان و عدم پایبندی به قوانین اجتماعی هستند که این مشکلات روانی - اجتماعی تأثیری مستقیم بر فرایند یادگیری آنها می گذارد (سلحشور ۱۳۸۲) و همچنین نتایج پژوهشهای رادزیروسکا و همکاران (۱۹۹۶) ریچاردسون (۱۹۹۳) و کندل و دیویس (۱۹۸۶) نشان داده است که میان سلامت روانی پایین (مثل اختلالات عاطفی و اضطرابی) و مشکلات رفتاری مانند پیشرفت تحصیلی پایین، ارتباط وجود دارد. (اسویدل ۱۹۹۶) بنابراین با توجه به اهمیت سلامت روان پژوهش حاضر به بررسی رابطه بین پیشرفت تحصیلی و خلاقیت با سلامت روان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شهر بجنورد می پردازد.

روش

نمونه پژوهش شامل کلیه ی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شهر بجنورد که در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ مشغول به تحصیل بودند. حجم نمونه ۲۵۶ نفر است که با روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای بدست آمده است. بدین صورت که از تمامی دانشکده ها، ۳ دانشکده به صورت تصادفی انتخاب شده اند که شامل علوم انسانی، فنی و مهندسی و علوم پایه و از بین رشته ها: تاریخ، برق و قدرت و شیمی انتخاب شدند که ۲۵۶ نفر دانشجوی پرسشنامه سلامت روان، خلاقیت و پیشرفت تحصیلی را کامل نمودند.

پرسشنامه ی سلامت عمومی^۱: این فرم پرسشنامه ی سلامت عمومی، در سال ۱۹۷۹ بر اساس روش تحلیل عاملی از فرم ۶۰ سوالی پرسشنامه سلامت عمومی سال ۱۹۷۲ گلدنبرگ، توسط گلدنبرگ و هیلیر استخراج شد و دارای ۳ فرم ۱۲، ۲۸ و ۶۰ سوالی است. فرم ۲۸ سوالی این پرسشنامه که در پژوهش حاضر از آن استفاده می شود دارای چهار مقیاس می باشد و هر مقیاس هفت پرسش دارد که چهار دسته از اختلالات غیر سایکوتیک^۲، شامل: نشانگان جسمانی^۳، اضطراب و اختلال خواب^۴، اختلال در کارکرد های اجتماعی^۵ و افسردگی و گرایش خودکشی^۶ را در بر می گیرد و سوالات وضعیت روانی فرد در یک ماه اخیر را می سنجد. در هر سوال، از گزینه ی الف تا د به ترتیب نمره هایی از ۰ تا ۳ تعلق می گیرد و مجموع نمره ی هر هفت سوال به ترتیب نمره ی یک خرده مقیاس و مجموع نمرات چهار خرده مقیاس نمره ی کلی سلامت روان را نشان می دهد. لازم به ذکر است هر چه نمره ی فرد در این آزمون و خرده مقیاس های آن پایین تر باشد شخص از سلامت روان بهتری برخوردار است (نور بالا و همکاران، ۱۳۸۷). آلفای کرونباخ در پژوهش حاضر ۰/۸۵ محاسبه گردید.

۲- پیشرفت تحصیلی: در این پژوهش معدل کل آزمودنی (۱۳۹۳-۱۳۹۴) پیشرفت تحصیلی محسوب می شود.

^۱. General Health question

^۲. Anti psychotic

^۳. somatization

^۴. Anxiety and sleep dysfunction

^۵. Social dysfunction

^۶. Depression & suicide

۳- پرسشنامه خلاقیت عابدی: این آزمون که بر اساس نظریه تورنس درباره خلاقیت در سال ۱۳۶۳ توسط عابدی در تهران ساخته شد. روی یک گروه ۶۵۰ نفری از دانش آموزان کلاس سوم راهنمایی مدارس تهران اجرا گردید. در آمریکا در سال ۱۹۸۶ عابدی و شوماخرا به علت عدم دسترسی به نسخه اصلی، مواد آزمون را از نو ساختند، نسخه ی جدید آزمون بارها مورد تجدید نظر قرار گرفت و اولین با به وسیله اونیل، عابدی و اسپیل برگر (۱۹۹۴) تشریح شد. این آزمون دارای ۶۰ ماده سه گزینه ای می باشد که به تعداد ۲۲ ماده در بخش سیالی از سوال ۱ تا ۲۲ با دامنه ای از ۲۲ تا ۶۶ ۱۱ ماده در بخش بسط از سوال ۲۳ تا ۳۳ با دامنه ای از ۱۱ تا ۳۳، ۱۶ ماده در بخش ابتکار از سوال ۳۴ تا ۴۹ با دامنه ای از ۱۶ تا ۴۸ و ۱۱ ماده در بخش انعطاف پذیری از سوال ۵۰ تا ۶۰ با دامنه ای از ۱۱ تا ۳۳ تقسیم شده است. این آزمون در اهواز توسط محمد کفایت (۱۳۷۲) و در تهران توسط دکتر کیامنش (۱۳۷۲) به طور همزمان ترجمه و پس از بررسی و تصحیح دکتر شکر کن، به کار گرفته شده است و در سال ۱۳۷۷ توسط دائمی روی دانش آموزان دبیرستانی تهران هنجار شد. (قائم، ۱۳۸۶).

نتایج

در این بخش ابتدا به توصیف متغیرهای جمعیت شناختی و خرده متغیرهای تحقیق می پردازیم. مجموعاً ۲۵۶ نفر افراد نمونه مورد پژوهش را تشکیل می دادند که همگی دانشجویان دانشگاه آزاد بوده و میانگین سن آنها ۲۱٫۸ سال با انحراف استاندارد ۲٫۸۶ بود. در پژوهش حاضر از بین ۲۵۶ نفر دانشجویان مورد مطالعه تعداد ۱۴۰ نفر (۵۵ درصد) دختر و تعداد ۱۱۶ نفر (۴۵ درصد) پسر می باشند. و از میان ۲۵۶ نفر اعضای نمونه، ۱۳۸ نفر (۵۴ درصد) رشته علوم انسانی، ۹۳ نفر (۳۶ درصد) فنی و مهندسی و ۲۵ نفر (۱۰ درصد) رشته علوم پایه می باشند.

جدول ۱ یافته های توصیفی مربوط به متغیرها و خرده متغیرهای تحقیق

متغیر	تعداد	Z	انحراف استاندارد	میانگین	sig
موفقیت تحصیلی	۲۵۶	۱/۰۶	۱/۲۲	۱۴/۹۸	۰/۰۰۱
سیالی	۲۵۶	۱/۱۱	۱/۹۱	۱۸/۲۸	۰/۰۱۱
انعطاف	۲۵۶	۱/۲۹	۱/۰۳	۱۰/۲۳	۰/۰۰۱
ابتکار	۲۵۶	۰/۸۹	۱/۶۳	۱۶/۱۳	۰/۰۴۲
بسط با جزئیات	۲۵۶	۱/۳۰	۱/۱۹	۱۳/۵۵	۰/۰۰۲
خلاقیت	۲۵۶	۱/۲۴	۳/۸۸	۶۶/۰۵	۰/۰۰۱
سلامت روان	۲۵۶	۰/۸۷	۱/۷۴	۱۲/۶۱	۰/۰۰۱
سلامت جسمی	۲۵۶	۱/۲۴	۱/۱۹	۱۷/۲۱	۰/۰۲۰
اضطراب	۲۵۶	۰/۸۹	۱/۴۴	۱۵/۳۶	۰/۰۰۱
اقسردگی	۲۵۶	۱/۱۸	۱/۲۱	۱۶/۰۲	۰/۰۱۱
اختلال در کارکرد اجتماعی	۲۵۶	۱/۳۰	۲/۳۴	۱۴/۱۳	۰/۰۰۱

نتایج درج شده در جدول ۱ نشان می دهد سلامت روان، خلاقیت و موفقیت تحصیلی و خرده مولفه های سلامت روان، خلاقیت در جامعه نرمال بود بنابراین پیش فرض استفاده از آزمونهای آمار پارامتریک برقرار است همچنین میانگین و انحراف استاندارد در جدول فوق قابل مشاهده است. علاوه بر نرمال بودن توزیع داده ها دو مفروضه دیگر رگرسیون عبارتند از آزمون دوربین / واتسون برای بررسی استقلال خطاها است که نتایج این آزمون نشان داد که دامنه نمرات شرکت کنندگان بین ۱۰٫۱۲ تا ۱۰٫۵۹ بود که نشان دهنده استقلال خطاهاست. مفروضه بعدی آزمون هم خطی

^۱. Shomakher

^۲. ONeil, Abedi & Spielberger

متغیرهاست که با دو شاخص ضریب تحمل (تولرنس) و عامل تورم واریانس سنجیده می شود که دامنه این دو شاخص در پژوهش حاضر بین ۰/۱۹ تا ۰/۶۴ بود. این یافته نشان دهنده هم خطی متغیرهای تحقیق می باشد

جدول ۲. ماتریس همبستگی بین متغیرها و خرده متغیرهای تحقیق

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
۱	-										
۲	۰/۳۲**	-									
۳	۰/۴۵**	۰/۵۵**	-								
۴	۰/۷۱**	۰/۶۴**	۰/۴۲**	-							
۵	۰/۷۶**	۰/۱۹**	۰/۲۱**	۰/۲۲**	-						
۶	۰/۳۴**	۰/۴۴**	۰/۳۳**	۰/۱۹**	۰/۶۷**	-					
۷	۰/۶۴**	۰/۴۷**	۰/۳۱**	۰/۲۳**	۰/۴۲**	۰/۵۰**	-				
۸	۰/۳۲**	۰/۵۶**	۰/۶۷**	۰/۳۷**	۰/۵۷**	۰/۶۰**	۰/۶۶**	-			
۹	۰/۶۱**	۰/۶۶**	۰/۷۳**	۰/۱۹**	۰/۳۵**	۰/۲۳**	۰/۷۵**	۰/۱۱**	-		
۱۰	۰/۷۶**	۰/۳۵**	۰/۸۱**	۰/۵۷**	۰/۵۴**	۰/۳۶**	۰/۳۱**	۰/۲۳**	۰/۴۳**	-	
۱۱	۰/۲۲**	۰/۵۱**	۰/۵۸**	۰/۱۶**	۰/۶۶**	۰/۲۳**	۰/۶۷**	۰/۳۴**	۰/۵۸**	۰/۳۸**	-

توجه: شماره های جدول به ترتیب نشاندهنده موارد زیر می باشند. ۱- موفقیت تحصیلی ۲- خلاقیت ۳- ابتکار ۴- انعطاف پذیری ۵- سیالی فردی ۶- بسط با جزییات ۷- سلامت روان ۸- سلامت جسمی ۹- اضطراب ۱۰- افسردگی ۱۱- اختلال در کارکرد اجتماعی نتایج جدول ۲ نشان می دهد که همبستگی بین موفقیت تحصیلی و خلاقیت (۰/۳۲+) معنادار و همبستگی بین سلامت روان و خلاقیت (۰/۴۷+) و همچنین همبستگی بین سلامت روان و موفقیت تحصیلی (۰/۶۴+) است. اما همبستگی بین همه خرده مولفه های خلاقیت با سلامت روان منفی و معنادار است. از این رو می توان گفت همبستگی بین موفقیت تحصیلی، خلاقیت و سلامت روان معنادار می باشد. بر این اساس متغیرهای موفقیت تحصیلی، ابتکار، سیالی، انعطاف و خلاقیت وارد مدل شدند درحالیکه خرده متغیر بسط با جزییات معنادار نشده و از مدل حذف شد.

جدول ۳. نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام سلامت روان بر حسب خلاقیت و موفقیت تحصیلی

مدل	منابع تغییر	SS	dF	MS	F	sig	R	r^2	s Adj	R
۱	رگرسیون باقیمانده	۶۰۶۲/۲۹	۱	۶۰۶۲/۲۹	۵۰/۹۳	۰/۰۰۱	۰/۳۶	۰/۱۳	۰/۱۲	
۲	رگرسیون باقیمانده	۴۳۳۲۴/۹۶	۲۵۴	۱۱۹/۰۲	۳۷/۳۶	۰/۰۰۱	۰/۴۲	۰/۱۸	۰/۱۷	
۳	رگرسیون باقیمانده	۸۴۳۱/۵۹	۲۵۳	۱۱۲/۸	۳۳/۱۲	۰/۰۰۱	۰/۴۹	۰/۲۳	۰/۲۲	
۴	رگرسیون باقیمانده	۱۰۶۷۵/۶۶	۲۵۲	۱۰۶/۹۳	۲۶/۹۴	۰/۰۰۱	۰/۵۰	۰/۲۴	۰/۲۳	
		۳۸۰۳۲/۰۹	۲۵۱	۱۰۵/۳۵						

۵	رگرسیون	۱۰۳۵۵/۲۳	۵	۲۷۳۸/۸۰	۲۷/۱۳	۰/۰۰۱	۰/۵۱	۰/۲۵	۰/۲۴
	باقیمانده	۴۸۰۳۲/۰۹	۲۵۰	۱۰۴/۳۵					

متغیر وابسته: سلامت روان**متغیرهای پیش بینی کننده: موفقیت تحصیلی، ابتکار، سیالی، انعطاف و خلاقیت**

مدل ۱ مشخص می کند که ۱۳٪ از واریانس مشاهده شده در سلامت روان از طریق انعطاف پذیری، توجیه می شود ($R^2=0.13$) اضافه شدن مدل ۲ (سیالی)، مدل ۳ (ابتکار) و مدل ۴ (خلاقیت) مدل ۵ (موفقیت تحصیلی) به ترتیب باعث افزوده شدن ۵، ۵، ۱ و ۱ درصد به واریانس قبلی می شود بدین ترتیب مدل ۵ روی هم ۲۵ درصد از واریانس سلامت روان را تبیین می کنند ($R^2=0.25$) با توجه به مقدار f^2 و سطح معناداری (p) که کوچکتر از ۰/۰۱ است نتیجه می گیریم بین خلاقیت و موفقیت تحصیلی با سلامت روان رابطه وجود دارد لذا سلامت روان بر اساس خلاقیت و موفقیت تحصیلی پیش بینی می شود.

جدول ۴. ضرایب رگرسیون متغیرهای پیش بینی کننده در تحلیل رگرسیون سلامت روان

مدل	B	SE	Beta	T	P
۱	۱۱۲/۰۳	۳/۹۰		۲۰/۳۱	۰/۰۰۱
۲	۰/۴۴	۰/۲۱	۰/۲۸	۵/۵۱	۰/۰۰۱
۳	۰/۳۷	۰/۰۵	۰/۶۶	۶/۱۰	۰/۰۰۱
۴	۰/۱۳	۰/۰۲	۰/۶۱	۵/۱۲	۰/۰۰۱
۵	۰/۲۰	۰/۰۱	۰/۱۷	۲/۱۱	۰/۰۰۲
۶	۰/۱۷	۰/۰۵	۰/۲۶	۵/۲۳	۰/۰۰۱

متغیر وابسته: سلامت روان**متغیرهای پیش بینی کننده: موفقیت تحصیلی، ابتکار، سیالی، انعطاف و خلاقیت**

در جدول ۴ مقدار B ، t و f^2 و سطح معنی داری ارائه شده است. وزنهای t در ستون ضرایب بتای استاندارد شده برای ارزیابی سهم هر یک از متغیرها در معادله رگرسیون بکار می رود. بر این اساس تغییر موفقیت تحصیلی به اندازه ۰/۲۸ نمرات موفقیت تحصیلی را افزایش می دهد. به علاوه افزایش یک واحد در سیالی، انعطاف، ابتکار و خلاقیت به ترتیب به اندازه ۰/۶۶، ۰/۶۱ و ۰/۱۷ و ۰/۲۶ نمرات سلامت روان را افزایش می دهد. آماره t و سطح معنی داری آن (P) که برای موفقیت تحصیلی، ابتکار، سیالی، انعطاف و خلاقیت از ۰/۰۵ کمتر است. از این رو بین این متغیرها و متغیر سلامت روان رابطه همبستگی معنادار وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

بر اساس یافته های حاصل از این پژوهش بین، پیشرفت تحصیلی و خلاقیت با سلامت روان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شهر بجنورد رابطه وجود دارد. این نتایج با پژوهش خسروانی و گیلانی (۱۳۸۶) کسانی که خلاقیت بالاتری داشتند، اضطراب، افسردگی و تنیدگی کمتری را تجربه می کردند و در ضمن، ارزش بیشتری برای خود قایل بودند. پیرخانگی (۱۳۹۱) روابط منفی معنی دار بین خلاقیت با نشانه های آسیب های روانی وجود داشت. پیرخانگی و رفیعان (۱۳۹۱) بین مولفه های هوش هیجانی و سلامت روان معلمان ابتدایی با خلاقیت دانش آموزان شهرستان رابطه معناداری وجود دارد لطیفیان و دلاورپور (۱۳۹۱) بین سلامت روان و خلاقیت رابطه وجود دارد.

گل شکوه و همکاران (۱۳۸۹) ارتباط معنادار بین سبک های تفکر و خلاقیت وجود دارد. فخری و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهش خود نشان دادند بین سلامت عمومی و خلاقیت همبستگی مستقیم و معنی داری مشاهده گردید. کوروند (۱۳۸۷) در پژوهش خود نشان داد که بین عوامل انعطاف پذیری و ابتکار خلاقیت و کل خلاقیت با پیشرفت تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد. در نتیجه می توان گفت که خلاقیت می تواند در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان موثر باشد. نتیجه این پژوهش با نتایج تحقیقات گذشته مانند پژوهش «یاماموتو ۱۹۸۰» و پژوهش «بروفی و اورستون ۱۹۸۱» و «فرن ۱۹۸۹» مطابقت دارد. یافته های این پژوهشگران وجود رابطه بین خلاقیت و پیشرفت تحصیلی را نشان می دهد و بیان می کند که دانش آموزانی که پیشرفت تحصیلی داشته اند خلاق تر نیز بوده اند. یافته های پژوهش امیری نشان می دهد که بین نمرات پیشرفت تحصیلی دختران و پسران تفاوت معناداری وجود دارد که نمرات دختران در پایه های مختلف بیشتر از پسران است.

در پژوهشی که توسط عباس آبادی انجام گرفت بین سطح اضطراب پنهان و آشکار و میزان پیشرفت تحصیلی رابطه معنی دار و معکوسی مشاهده گردید. در پژوهشی که توسط کوهسار و همکاران در سال ۱۳۸۳ انجام شد نتایج حاکی از آن است که بین سلامت روان و پیشرفت تحصیلی ضریب همبستگی معادل ۰/۱۳۳- به دست آمده است که معنادار است یعنی با افزایش سطح سلامت روان پیشرفت تحصیلی نیز افزایش می یابد این نتیجه با یافته های دوال (۱۹۸۹) روی و فوکووا (۱۹۸۳) شین ۱۹۷۸ نقل درنسی و همکاران ۱۳۸۰ همخوانی دارد. براساس مطالعات انجام شده که عملکرد موفق تحصیلی سبب افزایش عزت نفس می شود (رایبسون و همکاران ۱۹۸۶ به نقل از حسن پور ۱۳۸۲) افرادی که به دلایلی دچار آشگفتیهای هیجانی هستند و بهداشت روانی آنها تضعیف شده است به شیوه های متفاوت آشفته گیهای خود را بروز می دهند این افراد اغلب دارای مشکلاتی از قبیل خودپنداره ضعیف، افت تحصیلی طرد اجتماعی و ناتوانی در برقراری ارتباط با همسالان عدم پایداری به قوانین اجتماعی هستند که این مشکلات روانی - اجتماعی تأثیری مستقیم بر فرایند یادگیری آنها می گذارد (سلحشور ۱۳۸۲) و همچنین نتایج پژوهشهای رادزیروسکا و همکاران (۱۹۹۶) ریچاردسون (۱۹۹۳) و کندل و دیویس (۱۹۸۶) نشان داده است که میان سلامت روانی پایین (مثل اختلالات عاطفی و اضطرابی) و مشکلات رفتاری مانند پیشرفت تحصیلی پایین، ارتباط وجود دارد. (اسویدل ۱۹۹۶) بنابراین پژوهش حاضر به بررسی رابطه بین پیشرفت تحصیلی و خلاقیت با سلامت روان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شهر بجنورد می پردازد. از آنجا که یافته های پژوهش حاضر نشان می دهند که بین پیشرفت تحصیلی و خلاقیت با سلامت روان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شهر بجنورد رابطه وجود دارد پیشنهاد می شود از برنامه هایی جهت خلاقیت و نیز آشنایی با پیشرفت تحصیلی ترتیب داده شود که بالا بردن این متغیر در رسیدن به سلامت روان کمک شایانی می کند.

منابع

- افشین، علی، آزمون، محسن (۱۳۹۲). بررسی رابطه ی سلامت روان و گرایش به اعتیاد در دانش آموزان شهر بجنورد، همایش اعتیاد: چهره ها و چالش ها (دانشگاه کوثر بجنورد).
- امیری، شعله « بررسی پیشرفت تحصیلی در گروه های جامعه سنجی » مجله روانشناسی، شماره ۳۴.
- امینی، مرضیه، یوسفی، فریده، بررسی منابع استرس و نحوه واکنش به این منابع در دانشجویان دانشگاه های دولتی شیراز، آزاد شیراز و آزاد مرودشت، مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز ۳۲:۱۳۸۰ (ویژه نامه علوم اجتماعی).
- بهرامی، هادی، بررسی مسایل و مشکلات روانی و اجتماعی دانشجویان کشور (۱۳۸۵) از مجموعه مقالات سومین سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان تهران: دانشگاه علم و صنعت ایران ۱۳۸۵.
- پیرخانی علی رضا، برجلی احمد، دلاور علی، اسکندری حسین (۱۳۸۹). بررسی روابط ساختاری خلاقیت، خودکارآمدی و روش کنار آمدن با سلامت روان، نشریه: روان شناسی تربیتی (روانشناسی و علوم تربیتی): دوره ۶، شماره ۱۷؛ از صفحه ۸۷ تا صفحه ۱۰۶.
- پیرخانی علی رضا، رفیعیان هاجر (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین هوش هیجانی و سلامت روانی معلمان با خلاقیت دانش آموزان مدارس ابتدایی شهرستان بهشهر، نشریه: ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی: دوره ۱، شماره ۴؛ از صفحه ۱۹ تا صفحه ۳۵.
- پیرخانی، علی رضا (۱۳۹۱). ارتباط مؤلفه های فراشناختی خلاقیت با سلامت روان در دانشجویان، دو فصلنامه علمی- پژوهشی شناخت اجتماعی- مقاله ۱۰، دوره ۱، شماره ۲، زمستان ۱۳۹۱، صفحه ۱۰۱-۱۱۲.
- حدادی کوهسار، علی اکبر، روشن، رسول، اصغر نژاد فرید، علی اصغر، بررسی مقایسه ای رابطه هوش هیجانی با سلامت روانی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان شاهد و غیر شاهد دانشگاه تهران، مجله روان شناسی و علوم تربیتی سال سی و هفتم. ۱، ۱۳۸۶.
- حسن پور، توفیق (۱۳۸۲) بررسی رابطه بین جو سازمانی مدرسه با بهداشت روانی دانش آموزان و تاثیر آن بر پیشرفت تحصیلی در مدارس متوسطه استان اردبیل در سال ۸۱-۸۲ طرح پژوهشی.
- خسروانی، سولماز؛ گیلانی بیژن (۱۳۸۶). خلاقیت و سلامت روان، نشریه: روانشناسی و علوم تربیتی: دوره ۳۷، شماره ۲؛ ۶۵ تا ۸۳.
- دائمی، حمیدرضا، مقیمی بارفروش، سیده فاطمه (۱۳۸۳) هنجاریابی آزمون خلاقیت، تازه های علوم شناختی سال ششم شماره ۴۰۳، ۱۳۸۳.
- سلحشور، ماندانا (۱۳۸۲) الفبای بهداشت روانی، نشریه پیوند، شماره ۲۹۱.
- سیف، علی اکبر. (۱۳۹۲). روانشناسی پرورشی نوین. روانشناسی یادگیری و آموزش (چاپ پنجم و پنجم). تهران: انتشارات روان.
- عابدی، جمال (۱۳۷۲). خلاقیت و شیوه ای نو در اندازه گیری آن، پژوهشهای روانشناختی « تابستان ۱۳۷۲، شماره ۳، ۴۶ تا ۵۴).
- عباس آبادی بتول، رابطه بین اضطراب و پیشرفت تحصیلی، پایان نامه کارشناسی ارشد مشهد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد ۱۳۷۶.
- فخری محمد کاظم، میرزاییان بهرام، بنی هاشمیان کوروش (۱۳۹۱). همبستگی سلامت عمومی با هوش هیجانی و خلاقیت در دانشجویان دانشکده پزشکی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ساری، مجله دانشگاه علوم پزشکی قم: تابستان ۱۳۹۱، دوره ۶، شماره ۲ (پی در پی ۲۲).
- کوروند شهلا، مجموعه مقالات اولین کنفرانس ملی خلاقیت شناسی، TRIZ و مهندسی مدیریت و نوآوری در ایران، آبان ۱۳۸۷.

گل شکوه فرزانه، احدی حسن، عنایتی میرصلاح الدین، عسگری پرویز، حیدری علیرضا، پاشا غلامرضا (۱۳۸۹). رابطه بین سبک های تفکر، انگیزه، پیشرفت، پیشرفت تحصیلی و خلاقیت با کارآفرینی دانشجویان نشریه: روان شناسی اجتماعی (یافته های نو در روان شناسی) دوره ۴، شماره ۱۰؛ از صفحه ۱۰۵ تا صفحه ۱۱۸.

گنجی، حمزه (۱۳۹۱). بهداشت روانی. (چاپ سیزدهم). تهران: انتشارات ارسباران.

لطیفیان مرتضی، دلاورپور محمدآقا (۱۳۹۱). بررسی رابطه سبک دلبستگی و سلامت روان با واسطه گری خلاقیت هیجانی، نشریه: تازه های علوم شناختی: شماره ۲ (مسلسل ۵۴)؛ از صفحه ۴۵ تا صفحه ۶۲.

میر کمالی، سید محمد (۱۳۷۳) روابط انسانی در آموزشگاه، نشر یسپرون، چاپ دوم.

میلانی فر، بهروز (۱۳۸۹). بهداشت روانی، تهران: انتشارت قدس.

نوربالا، احمد علی؛ باقری یزدی، سید عباس (۱۳۸۷)، اعتبار یابی پرسشنامه ۲۸ سوالی سلامت عمومی بعنوان غربال گری اختلالات روان پزشکی در شهر تهران- (۱۳۸۰) مجله ی پژوهشی حکیم، ۴، ص ۴۷-۵۳.

نیسی، عبدالکازم، نجاریان، بهمن، پورفرجی، فرج (۱۳۸۰) مقایسه عملکرد تحصیلی، سلامت روانی و جسمانی دانش آموزان پسر فاقد و واجد پدر با توجه به نقش تعدیل کننده حمایت اجتماعی در پایه اول دبیرستان های شهرستان اهواز مجله علوم تربیتی و روانشناسی سال هشتم دوره سوم شماره ۳ و ۴.

وردی، مینا (۱۳۸۰) رابطه کمال گرایی و سرسختی روانشناختی با سلامت روانی و عملکرد تحصیلی در دانش آموزان دختر مرکز پیش دانشگاهی اهواز، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشکده علوم تربیتی و روانشناختی.

Duval, R. J. (۱۹۸۹). "The roles of test anxiety and evaluative threat in determining academic expectancy and performance case western Reserve university". Dissertation Abstract International.

Maslow, A. H. (۱۹۶۸). Toward a psychology of Being. New York. Van Nostrand Reinhold.

skills and time management. Teaching of Psychology, ۲۳, ۲۴۶-۲۴۸.

Sweidel, G. B. (۱۹۹۶). Study strategy portfolio: A project to enhance study

Zhang, L. F. & Sternberg R. J. (۱۹۹۸). Thinking Styles, Abilities and Academic Achievement Among Hong Kong Students. Educational Research Journal. ۱۳, (۱), ۴۱-۶۲.

